

Ernestina 6: Ernestina van Pabst gedoopt op 31 oktober 1746 en overleden op 9 december 1819

Ernestina van Pabst is de achterkleindochter van Ernst 5. Haar moeder, Lydia Françoise van Lawick (*20-11-1708 – †30-1-1766), was de dochter van Johan van Lawick (*5-6-1666 – †1741) en Anna van den Broek (*1678). De vader van Ernestina is Johann Antony van Pabst (*30-6-1710 – †30-8-1754).

Ernestina was de zesde uit een gezin met elf kinderen waarvan er vijf in november 1766, toen de erfenis van haar moeder verdeeld werd, al overleden waren⁴². Ernestina was toen 20 jaar, en werd als meerderjarig beschouwd. Twee van haar broers, Adrianus Albertus (*31-12-1740 – †4-1-1773) en Willem Adriaan (*4-11-1742) zijn getrouwd met twee zussen, kinderen van hun oom Anthon Levijn van Pabst (*12-9-1712 – †8-3-1785). Moeder Lydia was de laatste in een lijn van de van Lawick familie. Daarom hebben zowel Adrianus Albertus als Willem Adriaan hun naam veranderd in “van Lawick van Pabst”. Dit heeft een van Lawick uit een geheel andere tak van de familie geïnspireerd om ook de achternaam van Pabst toe te voegen aan zijn naam “omdat hij het gevoel had dat dat zo hoorde”⁴³.

In september 1772 heeft Ernestina attestatie gevraagd bij haar kerkgemeenschap in Renkum voor vertrek naar Kaap de Goede Hoop. Zo'n attestatie was een soort verklaring van goed gedrag, waarmee ze zich in de nieuwe vestigingsplaats zou kunnen aansluiten bij de lokale kerkgemeenschap.

Ernestina ging niet in haar eentje naar Zuid-Afrika. Ze begeleidde haar broer Adrianus Albertus, die met zijn vrouw Albertina Johanna en drie kinderen^A naar de Kaap reisde. Ook de 60-jarige schoonvader van Adrianus, Anthon Levijn van Pabst^B, ging mee op deze reis. Omdat Adrianus met de dochter van zijn oom getrouwd was, was Anthon Levijn ook de oom van Ernestina.

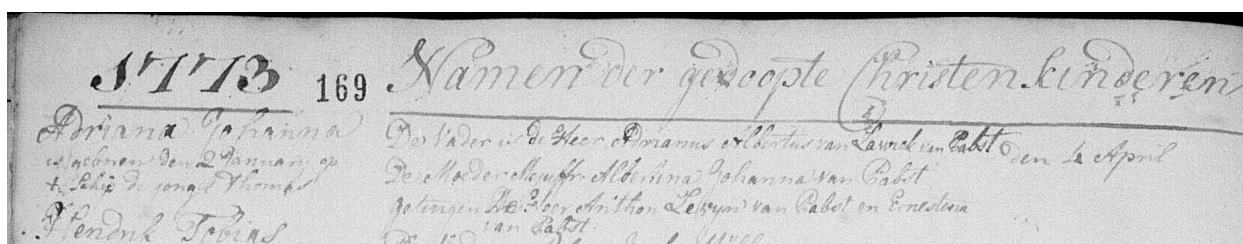
Spiegelretourschip de Jonge Thomas in de tafelbaai bij de Kaap.

Schilderij van een onbekende Oost-Indiër.
(bron: machuproject.eu)

A Van twee kinderen is er documentatie dat ze in Kaap de Goede Hoop geweest zijn, van het derde kind, de oudste zoon, heb ik die niet gevonden. Maar in de attestatie van Adrianus en zijn vrouw Albertina worden wel alle drie de kinderen genoemd. Het is echter niet uit te sluiten dat de oudste zoon in Nederland is achtergebleven. Bij vertrek van zijn ouders was deze jongen 6 jaar oud.

B Anthon Levijn was in april 1774 op de Kaap. Tot augustus 1772 was hij nog kolonel bij het regiment Oranje-Friesland, dus zal hij niet eerder dan zijn dochter en schoonzoon naar de Kaap zijn gevaren. Anthon Levijn was in 1773 gehuwd met Maria Amilia de la Rivière. Of zijn vrouw ook is meegegaan naar de Kaap is onbekend.

Adrianus was door de VOC aangesteld als de nieuwe “independent fiscaal” op de Kaap. De taak van de independent fiscaal was om op de Kaapse VOC-vestiging de gang van zaken te controleren, degenen die de algemene wetten of de VOC regels overtraden te vervolgen en corruptie tegen te gaan. Daarbij was hij alleen verantwoording verschuldigd aan het hoogste VOC-gezag, de Heeren 17. Het hele gezelschap reisde op het schip “Jonge Thomas”, een spiegelretourschip^A van 150 voet (42,45m) lang. De Jonge Thomas vertrok op 20 oktober 1772 van Texel naar de Kaap de Goede Hoop met 300 man bemanning aan boord en een onbekend aantal passagiers, waaronder dus het gezelschap van Ernestina, dat naast de al genoemde familieleden ook nog personeel omvatte. Hoeveel personeel is niet bekend, maar er reisde in ieder geval een huishoudster mee, Jacoba van Veldhoven. Er was ook een kind op komst: Albertina was zwanger van haar vierde kind. De reis naar de Kaap op de Jonge Thomas duurde 160 dagen. Tijdens die reis stierf bijna een kwart van de bemanning^B (70 van de 300)⁴⁴. Ook de familie van Pabst werd niet gespaard. Zowel Adrianus als zijn vrouw Albertina zijn aan boord gestorven, twee dagen nadat Albertina bevallen was van een dochtertje, Adriana Johanna. Pas 12 weken na het overlijden van Adrianus en Albertina kwam het schip aan op de Kaap. Wonderlijk genoeg heeft baby Adriana deze 12 weken overleefd. De familie moet dus wel geregeld hebben dat er ook een min aan boord was. Adriana is op zondag 4 april 1773 in Kaapstad gedoopt in bijzijn van haar tante Ernestina en haar grootvader Anthon Levijn.

Dooptinschrijving van Adriana Johanna van Lawick van Pabst. Ernestina was hierbij getuige. (South Africa, Dutch Reformed Church Registers (Cape Town Archives), 1660-1970)

Anthon Levijn is daarna zo snel mogelijk weer teruggekeerd naar Nederland^C. Hij nam daarbij zijn oudste kleinzoon Johan Anton^D mee. Op 3 augustus 1773 heeft hij daar samen met de broers van zijn schoonzoon Adrianus, Willem Adriaan^E en Carel Roeland Onuphrius^F, een testamentaire dispositie voor zijn gestorven dochter en

- A Het spiegelretourschip was voor het transport het meest belangrijke scheepstype van de VOC. Qua uiterlijk verschilde het niet veel van de oorlogsschepen van de Republiek. De Jonge Thomas behoorde met zijn lengte van 150 voet tot het grootste type spiegelretourschepen (www.vocsite.nl).
- B Dit sterftepercentage lijkt zo hoog dat het een verklaring behoeft, maar het gemiddelde sterftepercentage tot aan de Kaap voor de 17 VOC schepen die in het najaar 1772 (sept t/m dec) van Texel vertrokken was 21,6% (in 1768: 11,3%; in 1769: 6,3%; in 1770: 19,9%; in 1771: 21,0%; in 1772: 21,6%; in 1773: 12,2%; in 1774: 3,0% en in 1775: 7,0%)
- C Op 9 april 1773 zijn er 4 VOC schepen vertrokken van de Kaap naar Nederland. Deze zijn aangekomen tussen 29 juni en 4 juli. En op 21 april is er nog een schip vertrokken, dat aankwam op 22 juli.
- D Zie voetnoot A op pagina 29.
- E Willem Adriaan was tevens de schoonzoon van Anthon Levijn, en ook de zoon van zijn broer.
- F Carel Roeland Onuphrius was tevens de neef van Anthon Levijn, de zoon van zijn broer Johan Antony.

schoonzoon laten opstellen waarin zij drieën gezamenlijk de voogdij kregen over de vier kinderen van Adrianus en Albertina.

Ondertussen zat Ernestina nog met de drie jongste kleine kinderen van haar broer in Kaap de Goede Hoop. Jacoba, de huishoudster van haar broer, had zich door zijn overlijden beroofd gezien van de haar aangeboden baan. Omdat Jacoba vond dat ze niet terug kon keren naar Nederland wegens de “door haar In 't vaderland overgekoomene wederwarigheeden”, had ze de VOC raad gevraagd of zij mocht doorreizen naar Batavia of de Bengalen. Op 5 mei 1773 is zij met het schip “t Huis te Bijweg” naar Batavia vertrokken⁴⁵.

Ernestina zal tijdens haar verblijf wel enige hulp gehad hebben van de lokale VOC autoriteiten. Haar broer Adrianus was immers door de VOC uitgezonden om als independent fiscaal het gezag van de Heeren 17 van de VOC te handhaven in de Kaap. Maar haar positie van “vrouw alleen” in de Kaapkolonie, die van het VOC geen kolonie mocht heten, zal niet gemakkelijk geweest zijn. Onder de blanke bevolking was er een mannenoverschot. Dat overschot zal in 1773 niet meer zo groot geweest zijn als aan het einde van de 17de eeuw. Toen mochten vrouwen, als ze weduwe waren geworden, vaak niet terugkeren naar Nederland, omdat vrouwen op de Kaap een schaars goed waren. Een weduwe had in die tijd op de Kaap snel weer een nieuwe echtgenoot gevonden, getuige de volgende anekdote: *‘Oom Piet, een goede veertiger, was begraven. Onderweg naar huis vroeg Oom Sarel de weduwe om haar hand. Ze wees hem af met de woorden: Arie, jy is te laat. Jannie het vir my gevra as ons kerkhoftoe gegaan het.’*⁴⁶. Maar ook in 1773 moesten zowel Ernestina als de huishoudster Jacoba toestemming vragen van het lokale VOC bestuur om een reis op een VOC schip te mogen boeken. En andere schepen mochten officieel in de Kaap niet aanleggen.

Terwijl Ernestina alleen in Kaapstad was, bereikte haar het nieuws dat de Jonge Thomas vergaan was. Of misschien heeft ze zelf ook wel op het strand toegekeken hoe het schip ten onder ging. Want de ondergang van de Jonge Thomas in de Tafelbaai was groot nieuws. In het intermezzo op pagina 33 e.v. wordt hier verslag van gedaan.

Op 11 januari 1774 krijgt Ernestina toestemming van het Kaapse VOC bestuur om terug te reizen naar Nederland met Fransiscus Emilius en Antonetta, de kinderen van haar broer. Er is geen sprake meer van Adriana, dus zal de baby dan overleden zijn. Ernestina moet haar eigen reis betalen, maar het lokale VOC bestuur wil wel de overtocht van de kinderen van zijn gestorven fiscaal independent bekostigen⁴⁷. Mogelijk is Ernestina teruggevaren met het schip Vrouwe Kornelia Hillegonda. Dan zou ze op de terugreis gezelschap gehad hebben van de opperstuurman van de Jonge Thomas, Benjamin van der Spek, die op de Kaap overgestapt was op dat schip. Vermoedelijk zal zij medio 1774 weer in Nederland zijn aangekomen. Er is niets terug te vinden van een speciale relatie tussen Ernestina en haar neefjes en nichtje met wie ze het Zuid-Afrikaanse avontuur had gedeeld. Uit een stuk bij de overdracht van het landgoed Kortenberg^A, dat deze nicht en neven geërfd

---

A De Kortenberg was in 1726 gekocht door Anna van den Broek, de grootmoeder van Ernestina, die gehuwd was met Johan van Lawick, de zoon van Ernst 5.

hadden van hun overleden vader, blijkt dat ze nog wel een (geërfde) schuld van *f* 7.000 aan hun tante hadden⁴⁸. Het is niet duidelijk of deze schuld betrekking heeft op haar aandeel in de nalatenschap van haar ouders, dan wel op een vergoeding voor haar inspanningen en kosten voor de verzorging van de kinderen van haar broer.

Ruim een jaar na terugkomst van de Kaap trouwt Ernestina met Berend Jensen, een luitenant in het garnizoen te Nijmegen^A. In juli 1780 verhuist zij van Breda naar Arnhem, waar het jaar daarop haar dochter, Berendina Françoise, wordt geboren die op 1 maart 1781 in Arnhem wordt gedoopt. Berend is vóór mei 1789 gestorven. Hij was toen kapitein. Ernestina is op 9 december 1819 in Arnhem overleden.

A Huwelijk op 15 nov. 1775 in Nijmegen. Berend is de zoon van Johannes Godfried Jenssen en Berendina Wispelweij. Hij is in Coevorden geboren en op 21 januari 1740 daar gedoopt.